

לגויים הנכנסים לעיר לנסך את היין.

מקשה הגמרא: **ורמינהי**, הלא שנינו במסכת כתובות (כז' א'), **"עיר שכבשהו כרקום]** חיל הצר על העיר לכובשה], חוששים שמא אנסו הלוחמים את נשות העיר, ולכן **כל כהנות** (230) **שנמצאו בתוכה פסולות**. כיון שאשת כהן נאסרת לבעלה אפילו אם נבעלה באונס (231). **"על כל פנים מבואר, שיש להם זמן לבעול, (232) ואם כן מדוע אין אנו חוששים שמא ניסכו את היין?**

מתרצת הגמרא: **אמר רב מרי: לנסך, כיון**

שנכנסה לעיר בשעת שלום, **כל חביות היין שנמצאו פתוחות, (225) אסורות. (226)**

אך חביות **סתומות, מותרות. (227)**

ואם נכנסה **בשעת מלחמה, אלו ואלו, בין חביות פתוחות, (228) ובין סתומות, מותרות. לפי שאין פנאי לנסך.:** (229)

גמרא

עא-א מבואר במשנה, שבשעת מלחמה אין פנאי

230. כתב הר"ן (כתובות יא' ב' בדפי הרי"ף), דלאו דוקא כהנות, והוא הדין כל הנשים שכתובה אסורות להנשא לכהנים משום שהתחללו בביאת עכו"ם. והוסיף הריטב"א (בשימ"ק שם דף קכג' טור ב'), דלרבותא נקט "כהנות", לחדש, דאפילו מחמת ספק זה מוציאים אותן מבעליהן. עיי"ש.

231. רש"י. והקשה הגאון רבי עקיבא איגר (על המשניות בכתובות פרק ב' אות כט'), ובחידושי רע"א כתובות עמ' צ'), למה נזקק רש"י לטעם זה, הרי אפילו בלאו הכי אסורות משום שהתחללו בביאת גוי, ואפילו פנויה אסורה בכהאי גונא לכהן? ועיין בחידושי הפלאה (כתובות כז' א' במתניתין "עיר שכבשהו").

232. ואין לומר, שמדובר אחר גמר המלחמה, ואז יש להם פנאי, דמלשון המשנה משמע, שמדובר בכל ענין, אפילו קודם גמר המלחמה. תוספות. ובחתם סופר הקשה על דברי התוספות, שהרי לשון "עיר שכבשהו" משמע שכבר נכבשה לפניהם, ושקטה המלחמה, ואז הכהנות אסורות, והוא הדין יין נסך. אך "בולשת

225. בין אם היו פתוחות מלכתחילה, ובין שהיו סגורות, וכעת הן פתוחות, אסורות. אמנם בשעת מלחמה, דאמרינן "חביות פתוחות מותרות", אין להתיר אלא בחביות שהיו פתוחות מלכתחילה.

226. ואפילו אם פתחו חביות רבות, לא אמרינן "אדעתא דממונא פתחו", כדלעיל גבי "פולמוסא". כיון שבולשת אין מטרתה אלא לחפש צרכי מאכל. ולכן כל חביות שיפתחו ודאי נגעו בהן ונסכום. תוספות.

227. שאילו היו פותחים אותן, לא היו חוזרים וסותמים אותן. כיון שאין אימת בני אדם עליהם. ודוקא אם היו סתומות בפקק של טיט, אך בפקק של עץ, דינם כפתוחות. ואף על פי שנמצאו פקוקות, אסורות. כיון שדרך בני אדם להחזיר את הפקק למקומו. ר"ן.

228. הריטב"א כתב, שאין להתיר אלא אם היה עליהם פקק, אך אם היו פתוחות לגמרי, יש לחוש שמא נגעו ביין שלא בכונה.

229. אך אם היו שם חביות סתומות שנמצאו פתוחות, ודאי חוששים שמא פתוחם, ואסורות. ר"ן.

בשכר, (235) מותר להם לומר לגוי, אין אנו רוצים חבית יין, תן לנו את דמיה. ואין הדמים הללו נחשבים דמי יין נסך. כיון שהם עדיין לא קיבלו ממנו את היין, והגוי חייב להם תמורת מלאכתם דמים ולא יין. נמצא שהדמים הם דמי מלאכתם, ולא דמי היין. (236)

אך, **משנכנסה החבית לרשות,** (237) אסור להם לומר לגוי, קח את החבית ותן לנו את דמיה, כיון שכבר זכו בה, ובכגון דא הדמים שיקבלו בעדה הם דמי יין נסך ולא שכר מלאכתם. ודמי יין נסך אסורים בהנאה.:

גמרא

הגמרא דנה באופנים נוספים שמותר להנות

שיצרם אינו תוקפם כל כך, **אין פנאי.** אך **לבעול,** שיצרם תוקפם מאד, **יש פנאי.** (233) (234)

מתניתין

פתיחה:

כבר התבאר בריש פרקין, שיין נסך תופס דמיו. היינו ששכר עבודה בין נסך, או דמי יין נסך אסורים בהנאה כיון נסך עצמו. משנתינו דנה באיזה מקרים מותר להנות מדמי יין נסך.

האומנין של ישראל [בעלי מלאכה יהודים], **שעשו מלאכה עבור עובד כוכבים, ושלח להם העובד כוכבים חבית של יין נסך**

מלאכתם שיגר להם חבית של יין שוה י' דינרים. ומשום הכי מותר, כיון שאין כאן שום צד איסור, שהרי הם לא אמרו לו למכרה. אבל משנכנסה ברשותם, כלומר שזכו בה, אסור. שהרי דמי יין נסך עומדים ונטלים. ב. פרוש נוסף בשם הרמב"ד, מדובר באומנים העושים מלאכה אצל ישראל, ואותו ישראל אמר לגוי, צא ופרעם תחתי. והלך הוא, ושגר להם חבית יין בשכרם. ופירוש זה דומה למה שהסתפקה הגמרא, גבי "צא והפס עלי מנת המלך".

236. **הריטב"א** העיר, שאסור לאומנים לומר לגוי בפירוש "תן לנו את דמיה", כיון שאז הוי כאילו מינו אותו שליח למכור את החבית עבורם, והרי הם רוצים בקיומה, ודמיה אסורים. אלא אמרו לו אין אנו רוצים ביין כלל, ואנו דורשים שתתן את דמי העבודה במעות.

237. היינו, במקרה שהסכימו לקבל את החבית

שנכנסה, "משמע בכניסתן, בשעת המלחמה, ואז אין פנאי לנסך ולבעול? והניח בצריך עיון גדול.

233. בסוגייתנו משמע, שיצר עריות חזק מאד, ואפילו בשעת מלחמה, חיישנין שיבעלו. והקשה החתם סופר (וכן המחצית השקל סי' ג'): בגמרא בנדה (יג' א') מבואר, שבזמן מלחמה, או בהלה, אין חשש להרהור עבירה. והגמרא שם הביאה ראייה לדין זה ממשנתינו, שבזמן מלחמה אין להם פנאי לנסך.

ולכאורה דברי הגמרא בנדה סותרים לגמרא דידן, המחלקת בין יצר ניסוך, ליצרא דעבודה זרה? עיין שם במה שתיריך.

234. עיין עוד בסוגיית הגמרא בכתובות (כו' א'), ובתוספות (שם ד"ה "כאן בכרכום").

235. **הרשב"א** כתב שני אופנים לבאר את המשנה: א. שאומנים אלו עושים מלאכה אצל גוי, ולא פסקו עמהם שכר. אלא שבסוף

המלך", דינה כלשון "עול תחתי לעוצר",
ואם כן קשה, מדוע רב התיר לומר כך?
אמר ליה רב, "עול תחתי לעוצר" קאמרת?
וכי מקשה אתה לי מלשון "עול תחתי
לעוצר"!

הא לא דמיא אלא להא, אבל אומר לו,
מלטני מן העוצר!

כלומר, לשון "צא והפס עלי מנת המלך",
אינה כ"עול תחתי לעוצר", אלא כ"מלטני
מן העוצר".

כיון שהגוי אינו חייב לפרוע למלך יין אלא
דמים. ואם כן כשפרע לו יין אינו שליח של
היהודי, אלא מדעתו עשה כך.: (239)

מתניתין

משנתינו תביא אופנים נוספים בהם יש
להתיר או לאסור הנאה מדמי יין נסך.

יהודי המוכר יינו לעובד כוכבים, ופסק
[סיכם עם הגוי מהו מחיר היין] עד שלא
מדד [קודם שמדד לו את היין], דמיו
מותרין. כיון שאין היין נאסר עד שיגע בו

מדמי יין נסך: אמר רב יהודה אמר רב: אם
הטיל המלך מס על היין, והיהודי חפץ
שהגוי יפרע עבורו את המס, והוא יתן לו
דמים תמורתו, מותר לאדם לומר לעובד
כוכבים, צא והפס עלי מנת המלך. (238)

ואף על פי שהגוי נותן לשליח המלך יין
נסך, והיהודי פורע לו מעות בתמורה, אין
הדבר נחשב כאילו היהודי שלח את הגוי
לפרוע את חובו ביין נסך, כיון שהגוי אינו
חייב לתת למוכס יין, ויכול לפרוע לו דמים.

מקשה הגמרא: מיתיבי, שנינו בברייתא, "אל
יאמר אדם לעובד כוכבים, עול תחתי [הכנס
במקומי] לעוצר [לשוטר], אבל אומר לו
מלטני מן העוצר".

כלומר, מי שהיה חייב יין למוכס, אל יאמר
לגוי "פרע לו במקומי", כיון שלשון זו
משמעה שממנה אותו לשליח על מנת
לפרוע חובו, ונמצא שפרע את חובו ביין
נסך.

אבל מותר לומר לו "לך ופייס את השוטר
במה שתוכל". ואז, אפילו אם יתן לו יין,
אינו כשלוחו, ומותר.

סברה הגמרא, שלשון "צא והפס עלי מנת

239. רש"י מבאר, שיסוד היתרו של רב בנוי על
העובדה שהגוי יכול לפייס את המוכס בכסף.
ולכן אפילו אם יאמר לו בלשון המשתמעת
כשליחות, מכל מקום כיון שאינו חייב לתת יין,
לא חשיב כאילו מינהו שליח לנתינת יין.
ומאידך, אם לא יכול לפרועו אלא ביין, לעולם
אסור. אפילו אם לא יאמר בלשון המשתמעת
כשליחות.

אך לדעת התוספות, יסוד ההיתר בנוי על

בשכרם. אך אם הכניס את החבית לרשותם בעל
כרחם, מותר להם להחזירה לו וליטול דמיה
כנגדה. רא"ש.

238. באור הסוגיא על פי שיטת רש"י,
והתוספות. ובאופן אחר עיין רמב"ם (הלכות
מאכלות אסורות פרק יג' הל' כז', ובהשגות
הראב"ד, ובכסף משנה, והרדב"ז שם).

היין, ואחר כך מדד לו את היין, דמיו מותרים. כיון שהגוי כבר זכה ביין קודם שהספיק לנסכו, ונמצא שחייב לו דמי יין של היתר.

הגמרא דנה, באיזה קנין זכה הגוי ביין.

אמר אממור, משיכה בעובר כוכבים, קונה. כלומר, אם רצה למכור חפץ לגוי, ומשך הגוי את החפץ, קנה, אפילו אם עדיין לא שילם לו את דמיו. וכן לקנות חפץ מגוי, סגי במשיכה, ואין צריך לשלם לו דמיו. (241)

תדע שכך המנהג אצל הגויים, **דהני פרסאי, משדרי פרדשני להדרי** [מנהג הפרסיים היה לשגר מתנות אחד לשני], **ולא הדרי בהו** [ואינם חוזרים בהם], ואפילו שעדיין לא

הגוי, וכאן הגוי זכה ביין לפני שנגע בו, [או על ידי משיכתו, (240) או על ידי הקדמת מעות, כמו שיבואר בגמרא], ונמצא חייב לישראל דמי יין של היתר.

אך אם מדד לגוי את היין **עד שלא פסק** [לפני שסיכמו ביניהם את מחירו], **דמיו אסורין** בהנאה ליהודי.

כיון שהגוי אינו סומך דעתו לקנות את היין עד שידע את מחירו, הלכך, כשנגע ביין ועשאו יין נסך עדיין היה יינו של ישראל, וכשבא הגוי לשלם לו אחר כך, הוי דמי יין נסך, ואסורים בהנאה כיון נסך.:

גמרא

במשנה מבואר, שאם פסק לגוי את דמי

ד' ה' ה'), הרי דעת הטור (בחושן משפט סי' ר') שמשיכה מועילה אפילו בלא כונה לקנין, ודלא כדעת הראב"ד הסובר שמשיכה לא מועילה אלא כשהתכוין לקנות, ואם כן מדוע לגבי משיכת גוי סבר הטור שאינה מועילה אלא בכונת קנין?

הקצות החושן (סי' רע"ה ס"ק ד') מבאר, שמשיכה בלא דעת לקנות מועילה רק כשיש דעת אחרת המקנה. אך בלא דעת אחרת מקנה, וגם לא התכוין לקנין, לא מהני.

והנה, דעת אחרת מקנה מועילה מדין "זכין לאדם", ו"זכיה מטעם שליחות". ובגוי שאין בו דין שליחות, לא מהני "דעת אחרת מקנה". ולכן כאן אף הטור מודה שלא תועיל משיכתו אלא אם התכוון לקנות. (ועיין עוד ב**חתם סופר**, וב**מחנה אפרים** הלכות מכירה, קנין משיכה, סי' ד').

241. לדעת התוספות: שורש הנדון מהו הקנין

הלשון שבה צויה את הגוי. ואם אמר לו בלשון שליחות, כגון "עול תחתי לעוצר", דמשמע, פרע למלך מה שאני חייב, אסור. אפילו אם הגוי יכול לסלק למוכס בזויו.

ומאידך, אם לא יאמר בלשון שליחות, כגון "מלטני מהעוצר", דמשמע, סלק את המוכס במה שתוכל, מותר. אפילו אם לא יכול לפורעו אלא בזויו.

240. הראשונים נחלקו, מהי המשיכה בה זכה הגוי ביין. רש"י מפרש, שהמדידה לכליו, היא המשיכה. (ולפי זה צריך לומר שהגוי הוא המודד לכליו).

אך דעת הטור (יו"ד קלב' ובבית יוסף שם, וכן דעת הרשב"א, הביאו הש"ך שם ס"ק כה'), שהגוי אינו קונה במדידה, כיון שאין בכונתו לקנות אלא למדוד. ומדובר במקרה שמשך את הכלי קודם לכן.

והקשה המשנה למלך (הלכות מכירה, פרק

נטלו מעות בתמורה, כיון שקנו במשיכה.
(242)

רב אשי אמר, לעולם אימא לך משיכה בעובד כוכבים אינה קונה. אלא רק כשיתן לו מעות קנה.

ואין להוכיח ממנהג הפרסיים, כיון דהאי דלא דררי בהו, אינו משום קנין משיכה, אלא משום דרמות רוחא הוא דנקיטא להו [נחשב אצלם כגסות הרוח לבטל את המקח אחר משיכה].

אמר רב אשי, מנא אמינא לה [מנין למדתי שמשיכה אינה קונה בגוי]?]

מדאמר להו רב להנהו סבויתא [מוכרי יין], כי בייליתו חמרא לעובדי כוכבים, שקלו זוזי מינייהו והדר כילין להו. [כאשר אתם מוזגים יין לכלי הגויים, ראשית טלו מהם את התשלום, ואחר כך מזגו את היין לכליהם].

ואי לא נקיטו בהדיהו זוזי, ארזיפונחו, והדר שקילו מינייהו. כי היכי דתיהוי הלואה גבייהו. [ואם לא הביאו עמהם מעות, הללו להם, ואחר כך טלו מעות הללו מהם. כדי שהתשלום עבור היין יהיה כהלואה, ולא כדמי היין].

דאי לא עבדיתו הכי, כי קא הוי יין נסך,

ברם יש מהראשונים שפרשו (עיין רמב"ן ועוד), שלדעת אמימר גוי קונה במשיכה ובכסף. ואילו לדעת רב אשי, אינו קונה אלא במשיכה בלבד. ועיין חתם סופר.

242. רש"י הביא שני פירושים מהו "פרשדני", לפירוש א': היו שולחים מתנות אחד לחבירו. ולפירוש ב': מנהגם היה, שמי שיש לו כור חיטים למכור, פוסק דמים ללוקח, ומשגר לו קב חיטים לראות כמה הן יפות, ואם הלוקח מעכבן אצלו, התקיים המקח, ואם אינו חפץ בהן, מחזירו.

וכתבו התוספות, לפי שני הפירושים צריך לומר, שלא נתנו מתנת חינם זה לזה. שאילו נתנו בחינם, לכולי עלמא קונה במשיכה. ולא נחלקו אמימר ורב אשי אלא במקום שיש גם מעות.

אך לדעת הריטב"א, אין חילוק בדבר. ובכל מקרה סבר רב אשי שמשיכה אינה קונה. ובמתנה לא יקנה עד שתכנס לרשותו ממש (עיין רש"י בבכורות יג' א' ד"ה כלל).

הריטב"א אף הקשה לדעת התוספות, מדברי הגמרא לקמן (עב' א') שהוכיחה כדברי אמימר

המועיל לגוי, תלוי במחלוקת האמוראים במסכת בבא מציעא (מז' ב') כדלהלן: נאמר בתורה (ויקרא כה' יד') "כי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך", למדו חז"ל (עיין בכורות יג' ב') שיש קנין המועיל רק לעמיתך, היינו ליהודי. אך גוי אינו קונה בקנין זה אלא בקנין אחר. ויש לדון מהו הקנין המועיל ליהודי מדאורייתא ומהו הקנין המועיל לגוי.

לדעת רב יוחנן (בבא מציעא שם), דבר תורה מעות קונות. כלומר, מעיקר הדין, מטלטלין נקנים בכסף. אך תקנו חכמים שלא יקנו בכסף אלא במשיכה, כדי שלא יאמר לו "נשרפו חיטיך בעליה".

ולפי זה, דרשינן "לעמיתך", היינו יהודי קונה בכסף, אך עובד כוכבים קונה במשיכה. וזו דעת אמימר המובאת בסוגיין.

אך ריש לקיש סבר, שמטלטלים נקנים במשיכה מן התורה. ודרשינן "לעמיתך" במשיכה, אך עובד כוכבים קונה בכסף. וזו דעת רב אשי המובאת להלן.

והנה, לפי דברי התוספות, לדעת אמימר גוי אינו קונה בכסף אלא במשיכה בלבד.

להנות מדמיו.

מקשה הגמרא: **סוף סוף**, אף אם ימזגו את היין לכלי הגוי, **כי מטא לאוירא דמנא קנייה** [בגרע שהיין נכנס לאויר הכלי, זכה בו הגוי בקנין הגבהה], ואילו **יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתיה דמנא** [והיין לא נעשה יין נסך עד שיגיע לקרקעית הכלי], ואם כן, עדיין אפשר להוכיח מכאן שגוי אינו קונה אלא בכסף?

ואם תאמר, אמנם הגוי קונה את טיפת היין הראשונה ברגע שזו נכנסת לאויר הכלי, אך אחר כך, כשנוצר "ניצוק" היינו, זרם יין, המחבר בין יין הנסך הנמצא בכלי של הגוי, ליין הנמצא בכליו של היהודי, נאסר כל היין מחמת הניצוק.

אם כן, **שמע מינה**, יש להוכיח מכאן, ש"ניצוק" נחשב כחבור. ולקמן (עב' ב') נחלקו בדין זה האמוראים.

מתרצת הגמרא: **לא!** אין להקשות מדוע הגוי לא זוכה ביין מיד כשהגיע לאויר הכלי.

ובאמת, **אי דנקיט ליה עובד כוכבים לכלי בדייה** [אם הגוי היה מרים את הכלי באויר בשעה שהיהודי מוזג לתוכו], **הכא נמי**. היה קונה את היין בקנין הגבהה, ברגע שהגיע

ברשותיכו קא הוי. **וכי שקילתו, דמי יין נסך קא שקילתו**. [ואם לא תעשו כך, אסור לכם להנות מדמי היין, כיון שהיין הפך להיות יין נסך בעודו שלכם, ונמצא שנהניתם מדמי יין נסך]. עד כאן דברי רב.

ומכאן הוכיח רב אשי, שגוי אינו קונה במשיכה. **דאי סלקא דעתך משיכה בעובד כוכבים קונה**, הרי מעת **דמשיכה עובד כוכבים קנייה**, ואילו **יין נסך לא הוי עד דנגע ביה**, ואם כן, מדוע אסור להנות מדמי אותו יין?, אלא ודאי, משיכה אינה קונה, אלא כסף. ולכן, כל זמן שהגוי לא שילם על היין לא זכה בו.

הגמרא דוחה את ראייתו של רב אשי: לעולם אפשר לומר, שגוי קונה במשיכה. ובאמת, **אי דקא בייל ורמי למנא דישראל** [אם מוכרי היין היו מוזגים את היין לכלי של יהודי], **הכא נמי**, אכן לא היו צריכים ליטול מהגוי את דמיו תחילה, כיון שמשעת המשיכה כבר זכה ביין, כנ"ל.

ולא צריכא, כלומר, רב ח??ב את מוכרי היין ליטול את דמי היין תחילה, משום דקא **בייל ורמי למנא דעובד כוכבים** [שמזגו את היין לכלי של גוי, שיש בתוכו יין נסך], ומרגע שנכנס היין לכלי, ונגע ביינו של הנכרי, כבר נעשה כולו יין נסך, ואסור

טא-ב

הרגישו בקושיא זו, ותרצו, יש לחלק בין מתנה ומציאה, שבאו ליד הגוי בהיתירא, לבין גול שבא לידו באיסורא. דבמתנה, כיון שאין כאן מעות, ודאי יכול לקנותה אף במשיכה. אך בגול, אילו במקח אינו קונה במשיכה, אף בגזילה לא היה זוכה על ידי משיכה.

מהא דבן נח נהרג על פחות משהו פרוטה, ואם תאמר שמשכיח אינה קונה, כיצד קונה את הגזילה? והנה לפי דברי התוספות אין משם ראייה כלל, שהרי גולן אינו יכול לקנות את גזילתו במעות, ולדברי התוספות, ככהאי גונא אף רב אשי מודה שמשכיח קונה? אמנם, התוספות (לקמן עב' א' ד"ה ומאי)